

Najaarsinflux van Grauwe Ganzen in de zuidelijke Haarlemmermeer, 2005

Fred Cottaar

Inleiding

De Grauwe Gans was tot voor kort een niet veel voorkomende vogel in de Haarlemmermeer (Blekendaal, 1970; Geelhoed et al., 1988). Een inventarisatie in 2005, naar aanleiding van een landelijk onderzoek naar broedgevallen van Grauwe en Soepgans (van der Jeugd & Voslamber, 2005) leverde enkele broedverdachte paren op (Vijfhuizen, Fortgracht). In de direct aangrenzende gebieden aan de zuidoost-, zuid- en westkant van de Haarlemmermeer werden in 2005 zowel broedverdachte paren (tussen Rijsenhout en Burgerveen) als paren met kuikens aangetroffen (Kagerpolder en Vijfhuizer Zandput). Tijdens bezoeken in augustus werden ongekend hoge aantallen Grauwe Ganzen in het zuidelijk deel van de Haarlemmermeer aangetroffen. Om dit voorkomen te documenteren zijn meerdere bezoeken aan het gebied gebracht. Dit artikel geeft een overzicht van deze waarnemingen en beoogt de huidige situatie zo goed mogelijk vast te leggen in verband met de recente toename van de soort in Nederland en de discussie die daarover ontstaan is.

Waarnemingen in 2005

Nadat in de zomer van 2005 in Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer een globale inventarisatie gemaakt was van het aantal broedparen van Grauwe, Soep- en Canadese Ganzen, werd in juli en augustus een aantal gebieden bezocht om de broedresultaten te inventariseren, door het jongenpercentage te bepalen.

Tijdens één van deze bezoeken in de Haarlemmermeer in augustus werd een grote groep ganzen aangetroffen op een weiland ten westen van Burgerveen. De aldaar verblijvende ganzen verplaatsten zich in de avond naar een nog niet geoogste akker met tarwe in de directe omgeving. Het betrof hier een groep van 426 Grauwe Ganzen, 1 Soepgans en een familie van 4 hybriden Grauwe x Canadese Gans die vermoedelijk uit de Kager- en Aderpolder afkomstig waren. Dit zijn de polders grenzend aan de zuidkant van de Haarlemmermeer, zuid van de lijn Huijsloot – Buitenkaag. Controle van deze polders op diezelfde avond, leverde nog eens 330 Grauwe Gan-

zen en enkele Soepganzen in de Kagerpolder op. Vervolgwaarnemingen in augustus verschaffen inzicht in de verplaatsingen van ganzen door bovengenoemde gebieden. De vier hybride vogels Grauwe x Canadese Gans werden samen met de Grauwe Ganzen teruggevonden in de Kagerpolder. Tevens werd hier een gehalsbande Grauwe Gans afgelezen. Deze vogel, met een groene halsband met inscriptie VAR, was op 5 juni 2004 als juveniel geringd in het Land van Saefthinghe, Zeeland. De groep ganzen vertrok voor het grootste gedeelte 's avonds naar de Haarlemmermeer om te foerageren in (soms gedeeltelijk) geoogste graanakkers rond Abbenes en Lissbroek. Enkele kleine groepjes vlogen door richting noordoost, mogelijk naar Burgerveen. Op 8 augustus werd het maximale aantal van 774 Grauwe Ganzen, enkele Soepganzen en de eerder genoemde hybriden waargenomen. Zoals al eerder aangegeven trokken niet alle ganzen weg uit de Kagerpolder. Vrijwel altijd werden later op de avond tijdens de schemering, nadat de aankomst in de Haarlemmermeer was gestopt, nog enkele honderden Grauwe Ganzen in deze polder aangetroffen. Of deze ganzen in het donker alsnog naar de akkers in de Haarlemmermeer vertrokken is onbekend. Verplaatsingen in het donker, met name bij heldere maan, zijn echter niet ongewoon bij ganzen.

Ook werden in de Kagerpolder nog ongeveer 140 Nijlganzen geteld. Deze leken de Grauwe Ganzen in het geheel niet te volgen richting de akkers. Dit in tegenstelling tot de groep van ongeveer 60 Nijlganzen in de omgeving van Nieuwebrug (noordoost van Vijfhuizen), die vanaf de weilanden ten noordoosten van Vijfhuizen wel 's avonds richting geoogste akkers vertrok (tussen de Driemereweg en de vijfde baan van Schiphol).

De influx van Grauwe Ganzen in de Haarlemmermeer was van korte duur. Tijdens bezoeken later in augustus aan het zuidelijk deel werd geen enkele Grauwe Gans meer aangetroffen. Bij bezoeken aan de Kagerpolder en omgeving in die periode bleek dat de vogels uitzwermden naar onder andere de graslanden van polder Waterloos, ten noorden van Oud Ade (zuidelijk van de Haarlemmermeer). Hier werden op 27 augustus ongeveer 820 Grauwe Ganzen, enkele Soepganzen en ook ongeveer 140 Nijlganzen geteld.

Discussie

Dat tegenwoordig niet alleen de veenweidegebieden rond Spaarndam grote aantallen Grauwe Ganzen kunnen herbergen blijkt uit de bezoeken aan het zuidelijk deel van de Haarlemmermeer. Niet eerder werden zulke hoge aantallen Grauwe Ganzen aangetroffen. Hoewel de soort vermoedelijk maar in zeer klein aantal in de Haarlemmermeer broedt, nemen de jaarsaantallen behoorlijk toe. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat het zuidelijk deel van de Haarlemmermeer door de auteur in voorbije jaren in juli en augustus niet bezocht is en er bestaat een grote kans dat zich hier ook

in eerdere jaren tijdelijk vrij grote aantallen Grauwe Ganzen hebben opgehouden. Vermoedelijk wel in lagere aantallen, omdat de soort pas recentelijk in geheel Nederland spectaculair toeneemt. Dit vermoeden wordt versterkt door de groei van de populatie Grauwe Ganzen in de Kagerpolder in de afgelopen jaren. In dit licht is het vermeldenswaard dat tijdens de midmaandelijks ganzen- en zwanentelling in september de afgelopen jaren nooit Grauwe Ganzen werden aangetroffen in het zuidelijk deel van de Haarlemmermeer, terwijl dit in 2005 wel het geval was. Op 17 september werden 280 exemplaren in een stoppelveld ten westen van Aalsmeerderbrug aangetroffen.

Waarnemingen van hoge aantallen Grauwe Ganzen in de Haarlemmermeer, zoals in 2005, waren tot nu toe onbekend. Wel werden in het najaar van 2004 enkele honderden Grauwe Ganzen, afkomstig uit de Inlaag- en Vereenigde Binnenvelden, in een akker aangetroffen ten zuiden van Halfweg, in het noordelijk deel van de Haarlemmermeer. In 2005 werden tevens nog tientallen inkomende vogels waargenomen vanuit de richting Aalsmeerderbrug – Aalsmeer, die landden in een akker ten westen van Rijnshout. Broedvogels van de Vijfhuizer Zandput verspreiden zich met kuikens naar de Poelpolder (pers obs. F. Cottaar, mond. med. E. Wokke) en vertonen zich in het geheel niet in het weilandgebied tussen Vijfhuizen en Nieuwebrug, ook niet als zij vliegvlug zijn. Uit bovenstaande waarnemingen blijkt dat veel Grauwe Ganzen vanuit diverse richtingen de Haarlemmermeer invliegen. Hun verspreiding hangt vermoedelijk sterk af van het voorkomen van percelen met graan en de rust die ze er vinden om te fou-rageren. Mogelijk dat de ganzen zich hier, ondanks de aanwezigheid van genoeg recent geoogste akkers, door de onrust van de vele (late) oogstwerkzaamheden en de jacht op de Wilde Eend (vanaf 15 augustus) niet meer lieten zien.

De waarnemingen van een gehalsbande Grauwe Gans geeft aan dat niet alle vogels uit Zuid-Kennemerland of aangrenzende gebieden afkomstig zijn. Vervolg waarnemingen zullen hopelijk uitsluitsel geven of deze vogel weer terugkeert naar zijn geboortegrond of deel uit maakt van de groep die andere gebieden koloniseert. Het halsbanden van ganzen kan zodoende interessante gegevens opleveren over verplaatsingen, herkomst en aanwezigheid van ganzen.

Bij toenemende aantallen broedvogels in de aangrenzende gebieden en toename van toekomstige broedvogels in de Haarlemmermeer zelf, is een toename van het aantal Grauwe Ganzen in de Haarlemmermeer in de toekomst zeker niet ondenkbaar, mede gezien de ontwikkeling van de laatste jaren in deze regio en de rest van Nederland.

Literatuur

- Blekendaal, P.H., 1970. De vogels van de Haarlemmermeerpolder. Avifaunistisch Overzicht over de jaren 1966 t/m 1969.
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Jeugd, H. van der & Voslamber, B., 2005. Ganzengegevens gevraagd! Sovon-Nieuws 18: 21.

Fred Cottaar, Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem, fred.cottaar@tiscali.nl